

Gela propio bat

Ez eskatu gogoeta sakonik, nire burua ez dago zentratuta, ez daki nora itzuli behar duen gauetan eta nahastuta dago. Abuztuan 5 etxe eta furgoneta bat izan ditut lotarako leku. Lagunei «etxera noa» esaten nienean «nora?» galdetzen zidaten. Ni bizi naizen etxean gurasoak egoten dira abuztuan eta maleta batean hara-hona ibili ditut 3 galtza-pare, liburuak, ordenagailua eta idazten ari naizen nobela. Estresatu egin naiz eta ez dut ezer idatzi; irakurri ere, apenas. Hori bai, ondorio batera iritsi naiz irailaren batean aitona-amonek utzitako etxera itzuli naizenean: «etxe hau ez da nirea; baina nire etxea hau da».

Astebetean nobelako bi kapitulu idatzi ditut.

Agintariei oharra: konpon ezazue etxebizitzaren arazoa, gela propio bat, gela propio bat behar dugu, ez besterik. Konpon ezazue idazle guztiak bertsolari bihurtzea nahi ez baduzue behintzat.

Tik-tak

Ettxeren batetik maleta hartu eta Miramar jauregian zabaldu nuen behin. Ikastaroak amaitutakoan furgonetara joan nintzen entzundakoa buruan ordenatzera.

Edozein lan (azterketa bat, harrikoa, artikulua bat, hankak depilatzea...) denbora jakin baten pean egiteko sekretuez aritu zen Andoni Egaña EHUKo Udako Ikastaroetan.

Bertsolaritzari buruz ari zen, jakina. 30 segundotan ideia polit bat aurkitu, formulatu eta elegantziaz ahoratu beharraz. Baina denboraren zama ez da bertsolariaren patriketan bakarrik pilatzen: ezarritako epeek beste pisatzen dute

nork bere buruari jarritakoek. Azterketa bat egiten ari den ikasleari ordubete eman diote, baina harrikoa egiten ari denak 10 minutu ematen dizkio bere buruari. Artikulugileari epe-muga jarri diote baina, horretaz gain, agendan apuntatuta dituen beste lan guztiak gainbegiratu eta «artikulua idazteko 2 ordu dauzkat» deliberatuko du.

Idazleek ere (buhameenek ere bai) ordulariak dauzkate belarrietan. Tik-tak-tik-tak. Inoiz sariketaren bateko oinarrietan zehazturiko epeen menpe daude. Askotan, merkatuaren menpe (*Durangorako bukatuko duzu?*). Eta halako presiorik ez dutenean estresatu egiten dira asko, eta beren buruari epeak jartzen hasten. Urteetan buruan eta zirriborroetan bueltaka darabilten eleberriak nekatu egiten dituelako (denbora hautsa bezala itsasten baita paperen gainean); beste zerbait idazten hasteko gogoia dutelako; argitaratu gabe luzaz egonez gero ahaztuko duten beldurrez (idazle batek kontatu zidan izan zuela garai bat egunkariak goitik behera arakatzen zituena, bere izenaren bila)... Eta hala erakutsi digutelako: gauzak hasi eta bukatu egin behar dira. Gauzak ez bukatzea porrota da. Horregatik, bistako amaierarik ez duten proiektuak karga bilakatzen dira, amaieran argirik ez duten tunelek beldurra ematen duten arrazoi berberetatik.

Baina azaldu zuen Oteitzak: batzuetan, tunelean zoaz, argia ikusten duzu... eta kontrako noranzkoan datorren beste tren bat da.

Beraz, zer da denbora? Eusten gaituen soka ala lepoan korapilatzen zaiguna? Orena, zalantzarik gabe, saihestu ezineko elementu hori gure mesederako erabiltzea litzateke eta, horretarako, ezinbestekoa da denboraren kudeaketa egokia. Arazo bakarra dago, Egañaren hitzetan: «denboraren nozioa edukitzea zailagoa da gaur egun, kudeaketarena edukitzea baino».

Lau urrats

Dena den, lau urratsetara ekarri zuen denbora norbere probetxurako erabili ahal izateko sistema. Literaturaz idaztea egokitu zaidanez, hona, idazle blokeatuarentzako lau urrats:

1. «Ez ito arazo bat daukazula zeure buruari errepikatuz. Ahaztu arazoa eta hasi konponbidea pentsatzen» (beste era batera esanda, denboran etorkizuna baino ez zaigu axola).

2. «Asmatu zure protokoloak eta funtzionatzen dutela sinetsi». Esaterako, Andoni oso goiz esnatzen da, saioa hasi baino 3 ordu lehenago, gutxienez. Gero, egunkariak irakurtzen ditu. Etxetik irten aurretik kafea hartzen du eta Zarrautzik irten baino lehen, herriaren irteerako bi tabernetako batean, beste kafe bat, Rosliak lagunduta (beste era batera esanda, engainatu zure burua, sinetsi denbora zeuk kontrolatzen duzula, pauso bakoitza egin behar den momentuan egiten ari zarela eta zorteduna zarela eraginkortasunaren sekretua zeuk —eta ez beste inork— aurkitu duzulako).

Beraz, garrantzitsua da aukeratzea: zerk inspiratzen zaitu gehiago, tinta urdinak ala beltzak? Eskuz ala ordenagailuz idazteak? Goizean goiz ala gaueko ordu txikietan? Etxeko idazmahaian ala itsasoari begira dagoen terraza batean? Gela ilun batean ala kalera ematen duten leiho zabalak dituen batean? Zer arroparekin sentitzen zara erosoan? Pijama jantzita idatz dezakezu ala kaleko arropak behar dituzu soinean? Eleberriarekin jarraitu aurretik ordura arte idatzitakoa irakurtzea komeni zaizu ala hutsetik abiatzea hobe? Zenbatero komeni zaizu atsedenaldiak egitea? Zenbat kafe behar duzu 2 folio idazteko?

Bai, txorakeria dirudi, baina ez dut ezagutzen bere ohiturak aldatuz gero urduri jartzen ez den sortzailerik.

3. «Zokomiatu buruan daukazuna. Ez duzu sortuko ezer, ez daukazunik» (beste era batera esanda, ez zara sortzailea, bilatzailea zara: Google). Idazle ona bilatzaile eta hautatzaille ona da, bere buruan garia eta lastoa bereizten dakiena, irudi eta ideia indartsuak detektatzeko gai dena.

4. «Artxibatu esperientziak, hurrengoan ere baliagarri izan daitezen» (beste era batera esanda: fitxategia/gorde honela/dokumentuak/onartu). Batzuetan bizitzaren pelikulan «pause» tekla sakatzea komeni da, eta esatea: hau gorde egingo dut hurrengoan, arazo bat daukadanean, konponbidetan zentratu, protokoloa bete, eta burua zokomiatzen hasten naizenean topatu ahal izateko.

Animo.

Hienaren irribarrea

Ikasgela batean irakaslea ugaztunei buruzko lezioa ematen ari omen zen, hain zuzen hienari buruz hizketan: «hiena Afrikako hegoaldean bizi da, haragi ustela jaten du eta urtean behin ugaltzen da». Ikasle batek eskua altxatu, eta hala esan omen zion: «eta hain urruti bizi bada, urtean behin baino ez badu larrutan egiten eta kaka jaten badu... zeri arraio egiten dio barre hienak?».

Txiste zahar horrekin hasi zuen Isabel Franc idazle kataluniarrak literatura eta umore lesbikoari buruzko hitzaldia. «Umore lesbikoa?», galdetu zidan alboko ikasleak, «orain lesbianek ere umore propioa al dute?». Minduta sentitu zen, itxuraz, berak ezagutzen ez zuen umore mota bat, beretzat egina ez zen umore mota bat bazegoela jakitean. Gizon askori ere gauza bera gertatzen zaie «emakumeen umorea» entzuten dutenean. Jakina, gizonezkoen umorea (eta arazoak, eta kezkek, eta desioak, eta asmoak...) unibertsala dela erakutsi baitzaigu, baina zer da umorea nork bere kontraesanei eta minei aurre egiteko tresna ez bada? Munduan daukagun posizioa eta gure jarrerak onartzeko behar dugu umorea eta, posizio guztiak ezberdinak direnez, nork bere botika behar. Nori egiten diete barre gizonek? Emakumei, etorkinei, behartsuei, homosexualiei, beren sexualitate nahi baino pobreagoari... Eta emakumeek? Beren buruei, maitasun harremanei, gizonezkoiei... Eta lesbianek? Emakume heterosexualei, gizonei... Eta pobreek? Aberatsei, beren egoera latzari... Eta hienak?

Isabel Francek jendearen umorea neurtzeko test bat daukara kontatu zigun. Jende ugari biltzen den solasaldietan, harira datorrenean zera esaten omen du: «ba nik etxean nire altuerako bonsai bat daukat». Hiru motatako erreakzioak dauzka erregistratuta:

1. Barre egiten dutenak.
2. (idazleak gustukoen dituenak) Harridura aurpegia jarri eta «benetan????», esaten dutenak.
3. «Ba, orduan ez da bonsaia», erantzuten dutenak.

Bat eta bi taldeetako jendea interesatzen zaio Isabeli, eta niri ere bai. «Bizimodu zaila izan nahi baduzu izan zaitez emakume, lesbiana eta idazle» bukatu zuen hitzaldia, «orduan ulertuko duzu hiena ez dela urruti bizi, bere herrian baizik; urtean behin larrua jotzen duenean ikaragarri gozatzeko duela; eta kakak... kakak zapore ona duela. Akaso zue-tako inork probatu du?».¶